॥ ५१ ॥ इंद्रियनिरोधंकुर्वताकृत्स्नंब्रह्मांडंत्यक्तमित्यर्थः अध्यात्माग्निर्विज्ञानं ॥ ५२ ॥ यथेति अग्निसादृश्याद्विज्ञानेप्यग्निपदप्रयोगःप्रकाशकत्वसामान्यादितिभावः ॥ ५३ ॥ प्रसन्नात्मानिर्मलचित्तः आत्मनःस्वस्य हृदियदाभूतानिपश्यतिसंप्रज्ञातावस्थायां नित्यंबहिर्मुखमनसइयमेवांतर्मुखत्वावस्थेत्याह तदेति यदैवंभवतितदायंस्वयंज्योतिर्भवति अतीतानागतव्यवहितादिदर्शनेसूर्यादिज्योतिषामभावात् तदासूक्ष्मात्हार्दात्ब्रह्मणोऽपेक्षयासूक्ष्मंपरंज्योतिःप्राप्नोति ॥ ५४ ॥ यन्नियहानियहाभ्यांमुक्तिसंसारौतन्नित्यंशरीरमुक्तं अथतस्यापिनियामकंनित्यंशरीरमाह अग्निरिति अत्रयत्रूपंकृष्णंगौरंवातदग्निः स्रोतःप्रवाहः तेनद्रवंलोहितादिकंपाह्यं तत्पयःजलं स्पर्शनंवातः यत्तुपंककाष्ठादिस्थानीयघनमांसास्थ्यादिधरमिदंतत्मही घोरंबीभत्सं आकाशएवश्रवणरूपेणयत्रतत्तथा ॥ ५५॥ पंचस्रोतांसिइंद्रिय

कामानात्मनिसंयम्यक्षीणतृष्णःसमाहितः॥ सर्वभूतसुहृन्मित्रोब्रह्मभूयायकल्पते॥ ५१ ॥इंद्रियाणांनिरोधेनसर्वेषांविषयैषिणां ॥ मुनेर्जनपदत्यागादध्यात्माग्निःसमिध्यते ॥ ५२ ॥ यथाग्निरिंधनैरिद्धोमहाज्योतिःप्रकाशते॥ तथेंद्रियनिरोधेनमहानात्माप्रकाशते ॥ ५३ ॥ यदापश्यतिभूतानिप्रसन्नात्मात्मनोहृदि॥ स्वयंज्योतिस्तदासूक्ष्मात्सूक्ष्मंप्राप्नोत्यनुत्तमं॥ ५४॥ अग्नीरूपंपयःस्रोतोवायुःस्पर्शनमेवच ॥ महीपंकधरंघोरमाकाशश्रवणंतथा ॥ ५५ ॥ रोगशोकसमाविष्टंपंचस्रोतःसमावृतं॥ पंचभूतसमायुक्तंनवद्वारंद्विदैवतं॥ ५६॥ रजस्वलमथादृश्यंत्रिगुणंचत्रिधातुकं॥ संसर्गाभिरतंमूढंशरीरमितिधारणा ॥ ५७ ॥ दुश्चरंसर्वलोकेस्मिन्सत्वंप्रतिसमाश्रितं॥ एतदेवहिलोकेस्मिन्कालचक्रंप्रवर्त्तते॥ ५८॥ एतन्महार्णवंघोरमगाधंमोहसंज्ञितं ॥ विक्षिपेत्संक्षिपेच्चैवबोधयेत्सामरंजगत्॥ ५९॥ कामंक्रोधंभयंलोभमभिद्रोहमथानृतं॥ इंद्रियाणांनिरोधेनसतस्यजतिदुस्त्यजान् ॥ ६० ॥ यस्यैतेनिर्जितालोकेत्रिगुणाःपंचधातवः॥ व्योम्नितस्यपरंस्थानमानंत्यमथलभ्यते॥ ६१ ॥पंचेंद्रियमहाकूलांमनोवेगमहोदकां ॥ नदींमोहह्रदांतीर्त्वाकामक्रोधावुभौजयेत्॥ ६२ ॥ससर्वदोषनिर्मुक्तस्ततःपश्यतितत्परं॥ मनोमनसिसंधायपश्यन्नात्मानमात्मनि॥ ६३॥

गोलकानि नवद्वारंद्वेकर्णयोर्द्वेचक्षुषोर्द्वेनासिकयोरेकंमुखमधोद्वेचेति द्वेजीवपरमेश्वरौदैवतेयत्र ॥५६॥ अदृश्यममंगलत्वात् त्रिगुणंपरेषांदृष्टमात्रंसत्सुखदुःखमोहोत्पादकं त्रिधातुकंवातपित्तकफमयं संसर्गाभिरतंअन्नादिसंगेनैवअभिरमतेनान्यथा संशयाभिरुतमितिपाठेसंशयोद्वोषकं विनाशबीजमित्यर्थः मूढंअचेतनं एवंविधंशरीरमितिधारणानिश्चयः अत्रशरीरेशब्दादीनांदर्शनात्तदाश्रयाणामाकाशादीनां सत्वमनुमेयमित्यर्थः ॥ ५७ ॥ दुश्चरंदुःसमाधेयंव्याध्याद्याक्रांतंचेत् सत्वंबुद्धिं एतदेवबाल्याद्यवस्थापन्नंकालः नतुकालोनामषष्ठःपदार्थःकश्चिदस्ति ॥ ५८॥ महार्णवंमहार्णवसमंघोरं एतदेवनिमित्तभूतंसत्सृष्टिसंहारबोधानांहेतुर्भवति ॥ ५९ ॥ इंद्रियाणांनिरोधेनइदंशरीरंत्यजन्सतःनित्यंविद्यमानानपिकामादींस्त्यजति ॥ ६० ॥ एतेस्थूलदेहरूपाः प्रकाशप्रवृत्तिमोहनिमित्तत्वेनत्रिगुणाः निर्जिताःयोगबलेनातिक्रामिताः परंब्राह्मं ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ मनसिहृदयपुंडरीकेआत्मनिशरीरे ॥ ६३ ॥

Digitized by Google